

LBRIS

We know
books

**DOINA
RUȘTI**

Mămica
la două albăstrele

Ediția a II-a

Prefață de Andreea Banciu

LITERA
București

unui capitol: te-ai apucat să scrii despre Popescu care face și drege, nu-l lași după două fraze ca să spui ce face Ionescu în timpul ăsta. Această schimbare ar obosi cititorul, l-ar băga în mare confuzie, metoda fiind trecută printre marile greșeli ale scrisului. În *Lizoanca la 11 ani* am încălcat în mod voit această regulă, încercând să dovedesc că nu există rețete bătute în cuie.

Orice rețetar este util, însă unei povestiri scrise după reguli îi este imposibil să ascundă urmele lăsate de ele. Cine are ceva de scris scrie!

catchy.ro, 24 ianuarie, 2014

https://www.catchy.ro/convorbiri-cu-trei-barbati/54670#google_vignette

CUPRINS

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Biografie</i>	7
<i>Opera</i>	10
<i>Premii</i>	14
<i>O bijuterie stilistică</i>	15
Mămica la două albăstrele.....	19
<i>Aprecieri critice</i>	299

OPERA

ROMANE

Omulețul roșu, 2004, Vremea

Reeditare în română: 2021, Litera

Premiul revistei *Convorbiri literare*

Ediții în limba italiană: Nikita Editore, 2012; Sandro

Teti Editore, Roma, 2021

Fragmentar, publicat în engleză

Zogru, 2006, Polirom

Reeditări în română:

2013, 2017, 2018, Polirom

2022, Litera

Premiul Asociației Scriitorilor din București, Uniunea Scriitorilor din România

Ediții în traducere:

Les Editions du Typhon, Marseille, 2022, trad.

Florica Courriol

Descontextos, Santiago de Chile, 2018, trad.

Sebastián Teillier

Balkani Publisher, Sofia, 2008, trad. Vasilka Alexova

Bonanno Editore, Roma, 2010, trad. Roberto Merlo
Sétatér Kulturális Egyesület, 2014, trad. Szenkovics
Enikő

Fragmentar, publicat în rusă, idiș, suedeză

Fantoma din moară, 2008, Polirom

Reeditare în română: 2017, Polirom

Premiul pentru Proză al Uniunii Scriitorilor din
România

Ediție în limba germană: Klak Verlag, Berlin 2017,
trad. Eva Wemme

Fragmentar, publicat în engleză, italiană, letonă, greacă

Lizoanca la 11 ani, 2009, Trei

Premiul „Ion Creangă” al Academiei Române

Reeditări în română:

2017, Polirom, Top 10+

2023, Litera, ediție critică, serie de autor

Ediții în traducere:

Horlemann Verlag, Berlin, 2013, trad. Jan Cornelius

Rediviva Edizioni, Milano, 2013, trad. Beatrice
Coman

Ediciones Traspies, Granada, 2014, trad. Enrique
Nogueras

Orpheusz, Budapesta, 2015, trad. Szenkovics Enikő

Antolog, Skopje, 2015, trad. Alexandra Kaitosis

ŠTRIK Publishing House, Belgrad, 2021, trad.

Daniela Popov

Amazon, 2020, engleză, trad. Dani & Matt Riain

Fragmentar, publicat în daneză, franceză, ucraineană

- Patru bărbați plus Aurelius*, 2011
Fragmentar, tradus în franceză
- Mămica la două albăstrele*, 2013
- Manuscrisul fanariot*, 2015
- Reeditări în română:
2016, Top 10+, Polirom
2022, Litera
- Nominalizare la Cartea Anului – *România literară*
Premiul revistei *Ateneu*
- Fragmentar, publicat în engleză, italiană, franceză, spaniolă, turcă
- Mâța Vinerii*, 2017
Premiul Uniunii Scriitorilor Maghiari, Budapesta, pentru cea mai bună traducere, 2017, Budapesta
- Reeditări în română:
2018, Top 10+, Polirom
- Ediții în traducere:
Orpheus Publishing, Budapesta, 2018, trad. Szenkovics Enikő
Editura Klak, Berlin, 2018, trad. Roland Erb
De Li Zan, Beijing, 2019, și în antologia *Eu-International*, Guangzhou, 2018
Esdrújula Ediciones, Granada, 2019, trad. Enrique Nogueras
Neem Tree, London, 2022, trad. James Ch. Brown
- Logodnica*, 2017
Fragmentar, tradus în engleză
- Homeric*, 2019
- Paturi oculte*, 2020, 2023

POVESTIRI

- Cămașa în carouri și alte 10 întâmplări din București*, puzzle epic, 2010, Polirom, 2010
- Povestiri publicate în:
The Stockholm Review of Literature, 2017, Springer
Kareli gomlek ve Bukreş'teki Başka On Hadise, Kalem Kultur Yaynları, 2011, Istanbul
Nagyvilag, septembrie 2010, Budapesta
Le Bateau Fantôme, 8, 2009, Paris
El fantasma de la glorieta, 16/2008, Madrid
- Ciudățeniile amoroase din Bucureștiul fanariot*, 2022, Litera
- Povestiri publicate în engleză, italiană
- Depravatul din Gorgani. Alte 52 de ciudățeniile*, 2023, Litera
- Peste 200 de povestiri, publicate în periodice și în volume colective

SCENARII (selectiv)

- Miracolul de la Tekir* (lungmetraj, regia Ruxandra Zenide) – dialoguri și adaptarea pentru versiunea românească, 2015. Premiul pentru cel mai bun film elvețian la Festivalul de la Zürich, 2015
- Cristian* (scurtmetraj, regia Doina Ruști), adaptare după povestirea cu același titlu, din vol. *Cămașa în carouri...* Selecționat la Cannes, secțiunea Short Film Corner, 2015
- 35 de minute după* (scurtmetraj, ficțiune, regia Cristi Toporan), 2016

PREMII

- Premiul „Ion Creangă“ al Academiei Române, 2011
(*Lizoanca*)
- Premiul Uniunii Scriitorilor din România pentru proză,
2008 (*Fantoma din moară*)
- PremiulUSR/Asociației Scriitorilor, București, 2007
(*Zogru*)
- Premiul pentru proză al revistei *Ateneu*, 2015
- Premiul revistei *Convorbiri literare*, 2006 (*Omulețul roșu*)
- Premiul *Ad Visum* pentru debut, 2005
- Medalia de Aur a Schitului Darvari pentru merite literare, 2008
- Diploma de Onoare a Primăriei Sectorului 2 și cetățean de onoare al aceluiași sector, București, 2007
- Nominalizări: Premiul Cartea Anului (*România literară* și Fundația Anonimul): 2008 (*Fantoma din moară*), 2015 (*Manuscrisul fanariot*), Premiile Radio, Premiul *Observator Cultural*, Premiul Național

O BIJUTERIE STILISTICĂ

Sunt multe de spus despre *Mămica la două albăstrele*, dar e nevoie de un mic preambul, pentru că Doina Ruști este unul dintre cele mai interesante cazuri literare pe care le-am întâlnit în ultimii ani. Există proze și proze; există scriitori cu un acut simț al realității, a căror principală înclinație este aceea de a analiza și descrie spațiul imediat în care trăiesc. Oameni, locuri, contexte sociopolitice, obiceiuri și elemente semnificative, legende urbane și obsesii la modă. Toate aceste detalii populează ficțiuni necesare, acele proze pe care le citim cu o sprânceană ridicată și exclamăm: „Da, mă, așa se întâmplă, cum de nu am văzut chestia asta!“ Există, pe de altă parte, scriitori pentru care proza e o formă de evadare, fie că e vorba de alt secol, fie de spațiul geografic ori, pur și simplu, de transferul complet în imaginar.

Apoi, există Doina Ruști, care și-a câștigat notorietatea cu un roman impregnat de fantastic (*Omulețul roșu*), urmat de *Zogru* (premiat, tradus, reeditat), un

volum fabulos, despre care am scris. După ce și-a obișnuit cititorii cu incursiuni memorabile în imaginar, scriitoarea a schimbat registrul cu două titluri care îi dezvăluie latura analitică: *Lizoanca la 11 ani* și *Mămica la două albastrele* (Polirom, 2013). Despre *Lizoanca* am scris deja.

Mămica la două albastrele e un roman la fel de contrariant, la a doua citire, care nu iartă nimic și face slalom printre evenimente încă *fierbinți* pentru societatea românească – referendumul din 2012, scandalul doctoratului *copy/paste* al prim-ministrului Victor Ponta, vânzarea Oltchimului – și printre tendințe, nemulțumiri și detalii colorate ale cotidianului.

Povestea se desfășoară în fire narrative discrete, prisma alternează de la un capitol la celălalt: cameramanul familist, care înfruntă o criză la 40 de ani, bărbat meditativ, relativ apatic, condus cu o mână fermă de soție, femeie puternică și practică, și de mamă, tiparul femeii cu doi copii mici, părăsită de soț, care își dedică viața copiilor și defulării furiei și suferinței acumulate, soția vag nemulțumită de evoluția vieții, în raport cu așteptările, fetița de clasa I, imagine vie a unei rețete genetice discutabile, cântăreața cu vârstă incertă, imagine mondenă discretă, combinație interesantă între imaginea publică, *assumed persona*, și surprinzătoare sensibilități subtile, premierul, neașteptată perspectivă care îl umanizează.

Ca notă de subsol, am citit *Mămica la două albastrele* de două ori: prima dată, m-am înfuriat când am descoperit existența acestui personaj, a doua oară,

am schimbat cheia, mi-am reluat poziția de cititor detașat și am înțeles necesitatea inserțiilor – capitole scurte, construcții incidente în contextul firului narativ amplu.

Din perspectiva tehnicii narative, romanul este o bijuterie în care autoarea se strecoară fără ostentație în pielea fiecărui personaj, rezultatul fiind o rafinată analiză psihologică și contextuală a ideii de autoritate.

Doina Ruști trece lumea prin ochiul lui None, al lui Flori, soția sa, al Getei, mama/soacra absolută, dedicată familiei pe care o susține orbește, al Li Zetei și al premierului, cu naturalețe, fără a lăsa să se vadă îmbinările între capitole. Aceeași naturalețe captivează și în modul în care scriitoarea construiește un personaj masculin, în constantă evoluție, transferându-l din postura ursului familist, absorbit de viața casnică, în cea a îndrăgostitului fără stare, fără direcție, dat peste cap psihologic și hormonal.

Inserțiile narrative în prezentul imediat mi-au reamintit cât de dificil poate fi pentru un cititor să intre în contact cu texte-oglină, texte despre vremuri pe care le trăiește, și să le trateze cu detașare literară, lăsând la o parte înflăcărea experiențelor personale. Personajul fictiv are rol de catalizator pentru personajul-temă și, în același timp, personaj-fundal (*the root of all problems*) al romanului: *Mămica la două albastrele*. Autoarea nu emite judecăți de valoare definitive, ceea ce face bine ficțiunii, ci strecoară în puncte-cheie impresii care pun în perspectivă imaginea tulbure a unei figuri politice discutate și răsdiscutate în ultimii ani:

„Pe pagina de Facebook a Mămicii trona un câmp de albăstrele, atât la poza de profil, cât și la copertă. Avea 3 000 de prieteni. În urmă cu câteva ore, Mămica scrisese un scurt text, care îl făcu să zâmbească: «Din toată pleava de politrucii care își plimbă chiloții prin Casa Poporului, singurul mai răsărit e prim-ministrul. Și asta pentru că se vede. Păcat că e în partidul ăla!» Opinia Mămicii nu îi e chiar atât de favorabilă cum crezuse. Din scrisori, părea să facă parte din electoratul lui, când de fapt nu fusese decât o simpatie de moment.“

În aceeași notă, e memorabil pasajul în care Mămica face apologia copiatului. Cu ironie fină, scriitoarea deconspiră o mentalitate veche, regăsită în atâtea alte contexte: toată lumea fură, ideea e să nu fii prins.

De la *Zogru la Mămica la două albăstrele*, Doina Ruști demonstrează abilitățile unui scriitor complex, necesar și memorabil. Vorbim de lipsa de excese literare, de texte construite cu meticulozitate și de un dozaj impecabil al detaliilor, al frivolului util și al întrebărilor esențiale.

Andreea Banciu

Text publicat în *Semne bune*, 25.12.2013

1

Fiatul viră brusc pe-o străduță îngustă și toți trei se simțiră zguduiți.

– Pe-aici n-a ajuns asfaltul, remarcă Alexandra, în timp ce bustul îi trepida în ritmul unei rășnițe vechi.

– Totuși, e pietruit, șopti None, amintindu-și că săptămâna trecută fuseseră într-o zonă cu mult mai rea. Toate cartierele astea noi, din jurul orașului, au străzi înguste și neasfaltate.

Degetele Alexandrei se mișcă pe butoanele radioului, iar în clipa de tăcere care se lăsase, vocea unui DJ anunță că, între două muzici bune, merita și o veste haioasă: „Ministrul de externe al englezilor l-a chemat pe Ponta la aeroport!“

Cele trei capete din mașină rămaseră în așteptare, iar vocea din radio continuă: „Potrivit unui comunicat al Ambasadei britanice din România, ministrul de externe, William Hague, a făcut ieri o escală la București. Întâmplător, făcându-se prin Aeroportul Henri Coandă, s-a întâlnit și cu prim-ministrul României!“

Comentatorul își punctă fraza cu două hăhăieli teatrale.

– La ăștia le e frică să nu dea Ponta exemplu prost la toată Europa!

Șoferul voia să mai continue, însă Alexandra îi făcu semn să tacă, iar din radio se auzi mai departe: „Domnul William i-ar fi spus lui Victor Ponta că, cităm: *e necesar ca toți actorii politici sa respecte prevederile Constituției... Și asta la aeroport!*“

DJ-ul băgă din nou muzică, iar Alexandra comentă cam țâfnos:

– A fost prost Ponta că s-a dus!

Se întoarse spre None, care privea cu melancolie moțurile caselor, risipite în marginea unui cartier nou. Soarele se ridicase de mult, iar în urma lui, toată partea de nord-est a Bucureștiului rămăsese ca un geam proaspăt spălat. În mod reflex, None își mișcă puțin capul, cât să dea impresia c-o aprobă, însă continuă să privească prin parbriz, sprijinit de scaunul șoferului, până când acesta încetini, iar în mașină pătrunse zgomotul familiar al pietrișului rearanjat sub apăsarea cauciucului.

O casă cu etaj, care părea să se prăvălească peste ei, lăsa la vedere numărul 19, vopsit direct pe zid, cu tempera roșie. Lui None i se păru vulgar, însă nu comentă. Mai ales că Alexandra deja dusese telefonul la ureche. Prin parbriz se vedea strada, delimitată din loc în loc de vile aproape identice. Un acoperiș de tablă argintie strălucea în soarele amiezii.

În fine, cineva le făcu semn din poartă.

– Ce rahatul meu vrea tanti aia cârpoasă? Nu cumva își imaginează c-o să ne lăsăm mașina în stradă?

Alexandra începu să dea comenzile în gura mare, până când porțile se deschiseră, lăsând la vedere pava-jul galben din fața casei. Pe balcon se mișcară picioarele bronzate ale divei, iar la scurt timp glasul ei căzu peste capota mașinii, salutând-o pe Alexandra.

– Hai, iubita, spuse ea, veniți aici, sus! N-aveți cum să greșiți drumul, că e tanti acolo!

None înșfăcă geanta din portbagaj și căută trepiedul din priviri.

Un sfert de oră mai târziu erau deja în pâine. Canalul ășta, unde nu lucra de mult timp, mergea pe interviuri cu o singură cameră și, în general, pe chestii de improvizație.

Femeia îi aștepta în living. Era o cântăreață nu foarte cunoscută, iar cum stătea, ca o împărăteasă, pe canapeaua de un verde învechit, lui None i se păru cam uzată. Totuși, avea ceva familiar în atitudine.

– O să te întreb unde ți-ai făcut vacanța, o preveni Alexandra, așezându-se pe cealaltă canapea.

None privi din nou prin lentila obiectivului. Cântăreața îi aruncă o privire directă, care, evident, nu era pentru el, ci pentru miile de fani. Pe el n-o să-l observe câtuși de puțin, iar mâine, dacă se vor întâlni pe stradă, nici n-o să-l recunoască. Gândul că s-ar putea întâlni cu această femeie prin cartier îl făcu să rânjească. Spre surprinderea lui, cântăreața îl întrebă ce era de răs, iar Alexandra îi făcu semn să se concentreze pe filmat.

– Ce faci, Benone, iei parte la filmare? îl apostrofă ea, spunându-i pe numele din buletin, ceea ce trebuia să-i aducă aminte că se afla la mâna ei.

Câteva minute, None privi prin lentila obiectivului, cu buzele strânse, în timp ce cântăreața vorbea cu un zâmbet fandosit, pe care cu siguranță îl exersase în oglindă. Își zicea Li Zeta, iar numele ei suna ca un jet de apă ori de câte ori ieșea din gura Alexandrei, care își lăsa pe *e* toată energia vocală.

– Spune-mi, Li Zeeta, cum ți-a mers în Turcia? Am auzit că-ai avut succes.

– O, da, răspunse femeia, în mod evident bucuroasă de întrebare, am avut cinci concerte, toate foarte faine, și mi-am făcut o grămadă de prieteni!

În ochii cântăreței se aprinseseră luminile și era evident că într-adevăr își făcuse prieteni, oricine s-ar fi uitat la fețișoara ei veselă și la bretonul elastic și-ar fi putut imagina nopțile de club și narghilele sub luna poleită a Istanbulului.

– Cum sunt turcii, mă refer la bărbați?

– Măi, își rotunji Li Zeta ochii, bărbații sunt chiar mișto, pasionali, galanți și destul de frumușei!

– Să înțelegem că s-a legat ceva la Istanbul?

– Nicidecum! protestă ea. Să nu mergem așa de departe!

– Dar de ce nu? Doar ai spus că sunt destul de cool!

– Sunt, dar nu cât să treci la fapte mari! Acuma, între noi fie vorba, ce, tu te-ai mărita cu un turc? Să te transforme ăla în gândac de bucătărie?

Alexandra ridică sprâncenele în așteptare, iar cântăreața continuă, clipind des:

– Când le văd pe tipele alea înfășurate în șaluri și-n cârpe negre, mă și gândesc la gândacii burtoși pe

care-i strivea bunică-mea sub talpă! Vezi să nu dai asta pe post!

Apoi, Li Zeta întoarse brusc privirea spre None și spuse cu o voce aproape senzuală:

– Tot mai mișto sunt românașii noștri. Măcar știi cum să-i iei.

Ochii cameramanului deveniră pe loc apoși și, fără voie, trimise o privire brută spre genunchii lucioși ai cântăreței. Prin fereastră intra lumina unui august topit, risipită cu lene peste pereții calcaroși ai camerei.

Când Li Zeta începu să se rupă în figuri pe tema concertului, lui None îi sună telefonul.

– Așa, strică-mi filmarea, se supără Alexandra, însă None îi aruncă peste umăr un răspuns tăios:

– E Carina, trebuie să răspund!

Alexandra își aprinse o țigară, iar în liniștea camerei largi, un timp nu se mai auzi decât vocea înmuiață a lui None: da, tati, spune-mi, tati, nu poate tati, scumpa mea, până diseară n-am cum, crede-mă! Te pupă tati!

Când termină convorbirea, se instalase deja o stinghereală, iar None înțelese imediat că amândouă femeile se gândeau la Carina.

– Vrea un netbook! explică el.

Alexandra stinse țigara în scrumiera de pe pervazul ferestrei, iar cântăreața își schimbă poziția picioarelor. Abia acum None îi observă bustul împachetat într-o bluză ca un staniol. Se gândi fugitiv că purta un sutien 75C și, cu toate că nimeni nu-l întrebase, explică emoționat:

– De la trei ani e pe net!

– E frumos să ai un copil, spuse cântăreața, iar None crezu imediat că, în străfundul sufletului, femeia ofta după copii. Așa că îi zâmbi cu un fel de complicitate, iar ea se simți imediat datoră să întrebe câți ani avea Carina. Bineînțeles, subiectul era nepuizabil pentru None, care de câteva luni făcea planuri pentru această toamnă, când Carina urma să intre la școală. Din acest motiv nici nu putea să răspundă pe scurt la o întrebare legată de vârstă, fără să pomenească de pregătirile asidue pe care toată familia le făcea încă din primăvară. Totuși, spuse scurt: intră în clasa I.

Alexandra puse mâna pe microfon, iar cântăreața își scutură bretonul blond. Prin lentila camerei, None privi o clipă mișcarea sânilor, ca două burți de pisoi adorabili. Li Zeta povestea despre concert, iar vocea ei avea o mică alintătură, susținută și de felul în care închidea din când în când ochii, cu pleoapele făcute evantaie întinse. Parcă ar fi Carina când vorbește cu păpușa, se gândi el, apoi trecu *au ralenti* peste măsura din fața canapelei, peste bărbia binevoitoare a Alexandrei și peste cele câteva rafturi de CD-uri și de cărți.

În încheiere, Alexandra o întrebă ce planuri de viață are, iar cântăreața răspunse, lăsând o grimasă spre obiectivul lui None:

– Încă nu mă interesează să am o familie. De altfel, cred sincer că această instituție se află în faliment.

Cuvintele îl loviră în plin pe None, care o clipă crezu că erau spuse special pentru el. Apoi, privind fața liniștită a Alexandrei, se gândi că poate afirmația face parte din tactica de promovare a cântăreței. Mai luă

câteva cadre de viață cotidiană, cu Li Zeta prefăcându-se că face mâncare și că butonează un laptop, apoi urcară în Fiatul studioului, pentru a ajunge la următoarea filmare.

2

Când deschise ușa apartamentului era deja opt seara. Carina țâșni de lângă bunică-sa, aruncând telecomanda televizorului și strigând cu toată forța plămânilor ei mici: tati, tati, a venit tati! Vocea ei îi pătrunse ca de obicei în creier și de acolo în tot sângele, iar când îi simți gleznelor înfipite în șolduri, None era deja o piftie pe cale de dizolvare.

Prima întrebare a Carinei fu despre netbook. O lăsă câteva clipe în așteptare, savurându-i oftatul mic, însoțit ca de fiecare dată de jocul pleoapelor, ca două clape, sub sprâncenele devenite brusc arcuri de cerc.

– Și dacă ți l-am adus, ce-mi dai? întrebă el, știind, ca de fiecare dată, ce-o să-i răspundă.

Fetița îl privi drept în ochi, încleștându-și mai tare pulpele peste tricoul lui None. El o ținea cu amândouă palmele de subțiori, privind-o la rândul său în ochișorii care se mișcau lent sub bretonul ca un val de miere. În fine, Carina îl apucă de urechi și-l sărută sub ochi, evitând cu grijă partea bărboasă a feței.

De pe canapea, Geta îi privea cu ochii înlăcrimați, iar când i se păru că None întinsese prea mult coarda, îl rugă să scoată odată netbookul. Vocea ei avea ceva imperativ și duios în același timp, o tonalitate care venea